

Katarzyna Maria Smętkiewicz, Karolina Katarzyna Smętkiewicz

Walory przyrodnicze gminy Uniejów : formy ochrony przyrody

Biuletyn Uniejowski nr 1, 95-119

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Katarzyna Maria SMĘTKIEWICZ, Karolina Katarzyna SMĘTKIEWICZ*

WALORY PRZYRODNICZE GMINY UNIEJÓW – FORMY OCHRONY PRZYRODY

WSTĘP

Celowość inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej

Inwentaryzacja przyrodnicza, która jest jednym z celów Krajowej Strategii Ochrony i Umiarkowanego Użytkowania Różnorodności Biologicznej pozwala zidentyfikować zagrożenia różnorodności biologicznej¹. Przyczynia się także do realizacji celów polityki zrównoważonego rozwoju. Są to m. in.: utrzymanie i ochrona ekosystemów cennych ze względu na wartości przyrodnicze i kulturowe oraz zachowanie obszarów o szczególnych walorach turystyczno-rekreacyjnych². W celu określenia zasad ekorozwoju potrzebna jest wiedza na temat: aktualnych warunków środowiska, stanu jego zasobów i walorów, potrzeby ochrony przyrody i dziedzictwa kulturowego, sytuacji społeczno-ekonomicznej oraz zagrożeń dla środowiska. Metodą dostarczającą takich informacji jest inwentaryzacja, która wraz z waloryzacją pozwala opracowywać dokumenty na poziomie regionalnym i lokalnym dla danej gminy. W celu sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, a w dalszym etapie planu zagospodarowania przestrzennego należy brać pod uwagę wykorzystanie zasobów, zagrożenia środowiska, potrzeby ochrony oraz możliwości zwiększenia atrakcyjności gminy. Strategia rozwoju gminy umożliwia prowadzenie polityki

* Katarzyna Maria Smętkiewicz, mgr, absolwentka kierunku Ochrona Środowiska, Wydział Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Łódzkiego, 90-237 Łódź, ul. Banacha 1/3; Karolina Katarzyna Smętkiewicz, mgr, doktorantka, Zakład Dydaktyki Geografii, Wydział Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego, 90-232 Łódź, ul. Kopcińskiego 31.

¹ Krajowa Strategia Ochrony i Umiarkowanego Użytkowania Różnorodności Biologicznej wraz z programem działań, Warszawa 2003.

² E. Symonides, *Ochrona przyrody*, Wyd. UW, Warszawa 2007.

zrównoważonego rozwoju, w której środowisko przyrodnicze powinno być decydującym czynnikiem³. Dokumenty takie były sporządzone dla gminy Uniejów. Powinny być one systematycznie uaktualniane, ze względu na dużą dynamikę zmian przyrodniczych oraz rozwój gospodarczy badanej gminy.

Waloryzacja określająca wartość danego obszaru pod względem przyrodniczym i turystycznym jest dość trudnym zagadnieniem ze względu na brak uniwersalnych i obiektywnych metod oceny badanych elementów. Wyniki waloryzacji, wraz z wcześniej przeprowadzoną inwentaryzacją, wykorzystywane są w trakcie prac nad planem miejscowym gminy. W celu uzyskania możliwie pełnej dokumentacji należy wziąć pod uwagę kilka parametrów opisujących badany teren. Jednym z ważniejszych wskaźników waloryzacji przyrodniczej jest stopień naturalności składników środowiska⁴.

Istotnym elementem inwentaryzacji przyrodniczej gmin jest charakterystyka ekosystemów leśnych i nieleśnych, obszarów i obiektów pod ochroną prawną oraz ocena stanu walorów i zagrożeń. O walorach turystycznych świadczą nie tylko elementy przyrodniczo-krajobrazowe, ale również warunki klimatyczno-zdrowotne. Uwzględnić tu należy również występowanie różnorodnych form ochrony przyrody, parków podworskich, a także specyficznych dla danego regionu zasobów przyrody, które mają znaczenie w kształtowaniu krajobrazu, klimatu i warunków higieniczno-zdrowotnych. Wartość turystyczna terenu wzrasta także wraz z występowaniem na nim cennych obiektów dziedzictwa kulturowego i możliwością wzięcia aktywnego udziału w poznawaniu walorów kulturowych. Istotną rolę odgrywa wielkość obszarów pod zabudowę i terenów możliwych do wykorzystania w celach turystyczno-rekreacyjnych. Zwrócić należy uwagę również na możliwości zagospodarowania terenu, utworzenia i rozwoju np. sieci komunikacyjnej, bazy noclegowej i gastronomicznej, zbudowania obiektów sportowych oraz wypożyczalni sprzętu sportowego⁵.

Celem niniejszego artykułu jest ukazanie wartości przyrodniczych i turystycznych oraz ich zróżnicowania na terenie gminy Uniejów.

Zarys charakterystyki geobotanicznej i fizycznogeograficznej gminy Uniejów

W geobotanicznym podziale Polski⁶ gmina Uniejów umieszczona jest w: Państwie Holarktyda, Obszarze Euro-Syberyjskim, Prowincji Środkowoeuropejskiej Niżowo-Wyżynnej, Dziale Bałtyckim, Poddziale Pasa Wielkich Dolin i Krainie

³ K. Dubel, *Uwarunkowania przyrodnicze w planowaniu przestrzennym*, Wyd. Ekonomia i Środowisko, Białystok 2000.

⁴ A. Obidziński, G. Lesiński, *Waloryzacja przyrodnicza, [w:] Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza*, red. A. Obidziński, J. Żelazo, SGGW, Warszawa 2007.

⁵ K. Dubel, *Uwarunkowania przyrodnicze...*

⁶ *Szata roślinna Polski*, red. W. Szafer, K. Zarzycki, PWN, Warszawa 1972.

Wielkopolsko-Kujawskiej⁷. W podziale geobotanicznym Polski zaproponowanym przez J. M. Matuszkiewicza⁸ teren ten leży w: Państwie Holarktyda, Obszarze Europejskich Lasów Liściastych i Mieszanych, Prowincji Środkowoeuropejskiej, Podprowincji Środkowoeuropejskiej właściwej, dziale Brandenbursko-Wielkopolskim, Krainie Kujawskiej. Badana gmina leży na pograniczu dwóch okręgów: Łęczyckiego (podokręg: Dolina Warty „ujście Neru – Konin” – B.3.3.b, Dąbski – B.3.3.c, Wartkowicki – B.3.3.f, Uniejowski – B.3.3.g) i Sieradzko-Uniejowskiego z podokręgami: Dobrzańskim – B.3.4.a oraz Doliny Warty „Burzenin – ujście Neru” – B.3.4.b.

Obszar gminy Uniejów stanowi fragment Nizy Polskiego. Występujące na nim m. in.: równiny, wzgórza i wydmy zbudowane są głównie z utworów mezozoicznych oraz trzecio- i czwartorzędowych. Pod względem hydrologicznym obszar ten wyróżnia się występowaniem jednej z większych rzek Polski – Warty oraz bogatych zasobów wód geotermalnych.

Historia dotychczasowych badań przyrodniczych na terenie gminy Uniejów

Dotychczasowe badania na opisywanym terenie przyczyniły się do powstania kilku form ochrony przyrody, np. obszaru Natura 2000 „Dolina Środkowej Warty”. Fragmentaryczne inwentaryzacje cennych przyrodniczo obiektów wykonywało wielu przyrodników, m. in.: H. Andrzejewski, J. Kurowski, M. Kiedrzyński, T. Janiszewski⁹; D. Lewandowska¹⁰; A. Michalak¹¹; R. Olaczek¹²; W. Tybura-Nykiel¹³; P. Witosławski¹⁴. Ich badania ograniczały się w szczególności do uroczyska Wielenin oraz zabytkowych parków w Czepowie i Uniejowie.

W niniejszym artykule przedstawione zostały wyniki inwentaryzacji przyrodniczej i waloryzacji pod kątem przyrodniczym, krajobrazowym, kulturowym i turystycznym dla obszaru całej gminy Uniejów. Badania te zostały przeprowadzone w latach 2009–2010 przez Katarzynę Smętkiewicz.

⁷ Tamże.

⁸ J. M. Matuszkiewicz, *Krajobrazy roślinne i regiony geobotaniczne Polski*, Prace Geograficzne IGiPZ PAN, Warszawa 1993.

⁹ H. Andrzejewski, J. K. Kurowski, M. Kiedrzyński, T. Janiszewski, *Inwentaryzacja przyrodnicza zabytkowego parku zamkowego w Uniejowie. Część I* (mskr.), Towarzystwo Ochrony Krajobrazu, Łódź 2003.

¹⁰ D. Lewandowska, *Zagrożenia trwałości lasu i walory przyrodnicze Nadleśnictwa Turek* (mskr.), 1995.

¹¹ A. Michalak, *Charakterystyka florystyczna uroczyska Wielenin k. Uniejowa* (praca magisterska), Wydział Biologii i Ochrony Środowiska UŁ, Łódź 2000.

¹² R. Olaczek, *Park w Uniejowie – zagadnienia regeneracji naturalnego zespołu roślinnego*, Acta Univ. Lodz., Folia botanica, II, 2, 1976, s. 81–107.

¹³ W. Tybura-Nykiel, *Wykorzystanie różnorodności roślin parku uniejowskiego w edukacji ekologicznej* (praca magisterska), Wydział Biologii i Ochrony Środowiska UŁ, Łódź 2005.

¹⁴ P. Witosławski, A. Michalak-Bim, *Rzadkie i zagrożone gatunki roślin naczyniowych uroczyska Wielenin k. Uniejowa*, Przyroda Polski Środkowej, 2, 1, 2001, s. 25–28.

Metodologia przedstawionych badań

W inwentaryzacji przyrodniczej gminy wykorzystano zmodyfikowaną metodę opracowaną przez K. Dubel i K. Szczygielskiego¹⁵. Literaturą uzupełniającą były opracowania autorstwa: K. Dubel¹⁶; K. Kożuchowskiego¹⁷; P. Ilnickiego¹⁸. Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Uniejów polegała na poznaniu szaty roślinnej. Rozpoznanie flory i roślinności badanego obszaru prowadzono w trakcie sezonu wegetacyjnego 2009 i 2010. Ze względu na duży obszar badań wybrano tereny szczególnie cenne przyrodniczo, które wyznaczono na podstawie wyżej wymienionych materiałów. Obejmowały one: obszarowe formy ochrony przyrody, uroczysko Wielenin, lasy ochronne, łąki, starorzeczca, odkrywkę wapieni w Roźniatowie oraz parki podworskie. W opracowaniu uwzględniono także zabutki kultury materialnej oraz obiekty atrakcyjne turystycznie.

W badaniach waloryzacyjnych bardzo ważny jest dobór skali, według której będzie się dokonywać oceny. W tym przypadku wybrano powszechnie stosowaną, jakościową skalę cyfrową, tzw. bonitacyjną. Jest to skala o charakterze dyskretnym, czyli nie mająca przejść między określającymi wartość cyframi. Inną zaletą tej skali jest jej unitematyczny charakter. Oznacza on możliwość stosowania oceny jednego obiektu pod względem różnych jego cech, np. wartość lasu, rzeźby, zabudowy¹⁹.

Metoda bonitacji punktowej jest ilościową oceną walorów turystycznych i posłużyła do opracowania wyników, czyli do oceny atrakcyjności gminy Uniejów. Po raz pierwszy metodę tę zastosował w Polsce S. Leszczycki w celu określenia atrakcyjności turystycznej Podhala. Zastosowana metoda zakłada, że poszczególnym walorom środowiska odpowiada dana liczba punktów w określonej skali wartości. Sprowadza się tym samym różne, trudne do porównania cechy do wspólnego mianownika. Po zsumowaniu wszystkich punktów dla występujących w danym polu podstawowym obiektu otrzymuje się ocenę atrakcyjności badanego obszaru. Pola podstawowe wyznaczono jako pola geometryczne w kształcie kwadratów o powierzchni 4 km². Obszar gminy Uniejów podzielono na mapie w skali 1: 50 000 na 48 pól podstawowych o wymiarach 2 km × 2 km. W systemie bonitacji punktowej wzięto pod uwagę więcej form użytkowania niż w opracowaniu K. Dubel i K. Szczygielskiego²⁰, uwzględniając wartości przyrodnicze (w tym istniejące formy ochrony przyrody) oraz wartości antropogeniczne: historyczne

¹⁵ K. Dubel, K. Szczygielski, *Ocena przydatności środowiska przyrodniczego województwa katowickiego do potrzeb turystyki i wypoczynku*, Czasopismo Geograficzne, LIII, 2, 1982, s. 159–178.

¹⁶ K. Dubel, *Uwarunkowania przyrodnicze...*

¹⁷ K. Kożuchowski, *Walory przyrodnicze w turystyce i rekreacji*, Wyd. Kurpisz, Poznań 2005.

¹⁸ P. Ilnicki, *Program ekorozwoju gminy Dzierżoń*, Zesz. Probl. Post. Nauk. Rol., 441, 1966, s. 1–253.

¹⁹ A. Krzymowska-Kostrowicka, *Geoekologia turystyki i wypoczynku*, PWN, Warszawa 1997.

²⁰ K. Dubel, K. Szczygielski, *Ocena przydatności...*

i zabytkowe. Atrakcyjność analizowanego pola podstawowego obliczano według wzoru: suma punktów wszystkich walorów x 100 – wartość dla obszaru zurbanizowanego/100. Powierzchnia gminy zajmująca w kwadracie mniej niż 140 ha nie podlegała ocenie ze względu na brak miarodajności wyników. Wartości uzyskanych ocen zawierających się w przedziale 0–88,2 pkt., przyporządkowano do siedmiu klas potencjalnej atrakcyjności turystycznej badanej gminy, tworząc szereg bonitacyjny. Zastosowana metoda pozwala przedstawić sposób dochodzenia do ostatecznej oceny, której efektem jest wyróżnienie najbardziej atrakcyjnych obszarów w gminie Uniejów (ryc. 4).

CHARAKTERYSTYKA FLORY I FAUNY W GMINIE UNIEJÓW POD KĄTEM OCHRONY GATUNKOWEJ

W gminie Uniejów stwierdzono 451 gatunków roślin naczyniowych należących do 85 rodzin. Wśród oznaczonych roślin wyróżnione zostały 23 gatunki chronione, 26 ginących i zagrożonych w Polsce Środkowej²¹ oraz 20 ginących i zagrożonych w Wielkopolsce²².

Ryc. 1. Jeden z gatunków storczyków w Wieleninie: kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine* (fot. Katarzyna Smętkiewicz 2010)

²¹ J. Jakubowska-Gabara, L. Kucharski, *Ginące i zagrożone gatunki flory naczyniowej zbiorowisk naturalnych i półnaturalnych Polski Środkowej*, *Fragm. Flor. et Geobot.*, Ser. polonica, 6, 1999, s. 55–74.

²² B. Jackowiak, Z. Celka, J. Chmiel, K. Latowski, W. Żukowski, *Red list of vascular flora of Wielkopolska (Poland)*, *Biodiv. Res. Conserv.*, 5–8, 2007, s. 95–127.

Na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dn. 5.01.2012 r. w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną stwierdzono obecność 12 gatunków podlegających ochronie ścisłej, m. in.: włosienicznik skąpopręcikowy *Batrachium trichophyllum*, paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*, rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*, a także: gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis*, kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine* (ryc. 1), listera jajowata *Listera opata*, podkolan biały *Platanthera bifolia*. Częściowo chronionych jest 11 gatunków, m. in.: pierwiosnka lekarska *Primula Eris*, grąźel żółty *Nuphar lutea*, grzybień białe *Nymphaea alba*, bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata*.

Pomniki przyrody

Na terenie gminy Uniejów znajduje się 9 pomników przyrody (8 drzew i 1 głąz). Utworzone one zostały na podstawie następujących dokumentów: Decyzji (z dn. 12.07.1978 r.), Zarządzenia (z dn. 21.11.1988 r.) Wojewody Konińskiego i Rozporządzenia nr 4/2004 Wojewody Łódzkiego z dnia 31.03.2004 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody. Najwięcej ich jest w parku zabytkowym w Uniejowie. Rosną tam 3 okazałe drzewa uznane za pomniki. Wykaz gatunków, ich obwody i lokalizację podano w tab. 1.

Tabela 1. Pomniki przyrody w gminie Uniejów

L.p.	Nazwa	Obwód (cm)	Miejscowość
1	Buk zwyczajny	353	Uniejów (park zamkowy)
2	Dąb szypułkowy	480	Czepów
3	Dąb szypułkowy	590	Roźniatów
4	Dąb szypułkowy	553	Lekaszyn
5	Dąb szypułkowy	450	Uniejów (park zamkowy)
6	Dąb szypułkowy	490	Wielenin Kolonia
7	Kasztanowiec zwyczajny	406	Uniejów (park zamkowy)
8	Wiąz szypułkowy	407	Uniejów
9	Głąz narzutowy	515	Wielenin

Źródło: opracowanie własne.

W granicach gminy Uniejów występują wyjątkowo cenne gatunki ptaków, m. in.: bocian czarny *Ciconia nigra* (Ochr. gat. śc., dyr. zał. I), dzięcioł *Dryocopus* (Ochr. gat. śc.), łabędź niemy *Cygnus olor* (Ochr. gat. śc., dyr. zał. II), perkoz

dwuczuby *Podiceps cristatus* (Ochr. gat. śc.), zimorodek *Alcedo atthis* (Ochr. gat. śc., Dyr. zał. I), żuraw *Grus grus* (Ochr. gat. śc., Dyr. zał. I).

Na podstawie własnych obserwacji i dostępnych materiałów, m. in. projektu planu ochrony Doliny Środkowej Warty, inwentaryzacji zabytkowego parku w Uniejowie oraz planu urządzenia lasu Nadleśnictwa Turek, stwierdzono występowanie 115 gatunków ptaków, z których 23 wymieniono w załączniku I Dyrektywy Rady 79/409/EWG. Z załącznika II jest 29 ptaków, a z III załącznika – 7 gatunków. W załącznikach do Dyrektywy ptasiej są wymienione 52 gatunki ptaków z badanego terenu. Ścisłą ochroną gatunkową objęte są 102 gatunki, a częściową 4. Do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt jest wpisanych 8 gatunków ptaków reprezentujących następujące kategorie zagrożenia: VU – 3 gat., NT – 3 gat. i LC – 2 gat.

CHRONIONE I ZAGROŻONE ZBIOROWISKA ROŚLINNE WYSTĘPUJĄCE W GMINIE UNIEJÓW

W granicach gminy stwierdzono występowanie 9 siedlisk z załącznika I Dyrektywy siedliskowej, mających ważne znaczenie dla wspólnoty, których ochrona wymaga wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony Natura 2000. Nazwy podano wg Rozporządzenia MŚ z dn.13.04.2010 r.²³

2330 – wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi;

3150 – starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*;

3270 – zalewane muliste brzegi rzek z roślinnością ze związku *Chenopodion rubri* i *Bidention*;

4030 – suche wrzosowiska (*Calluno-Geniston*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphylion*);

6510 – niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*);

7140 – torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*);

9170 – grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*);

91E0 – łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe);

91F0 – łągowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*).

²³ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. (Dz. U. Nr 77, poz. 510).

OBSZAROWE FORMY OCHRONY PRZYRODY W GMINIE UNIEJÓW

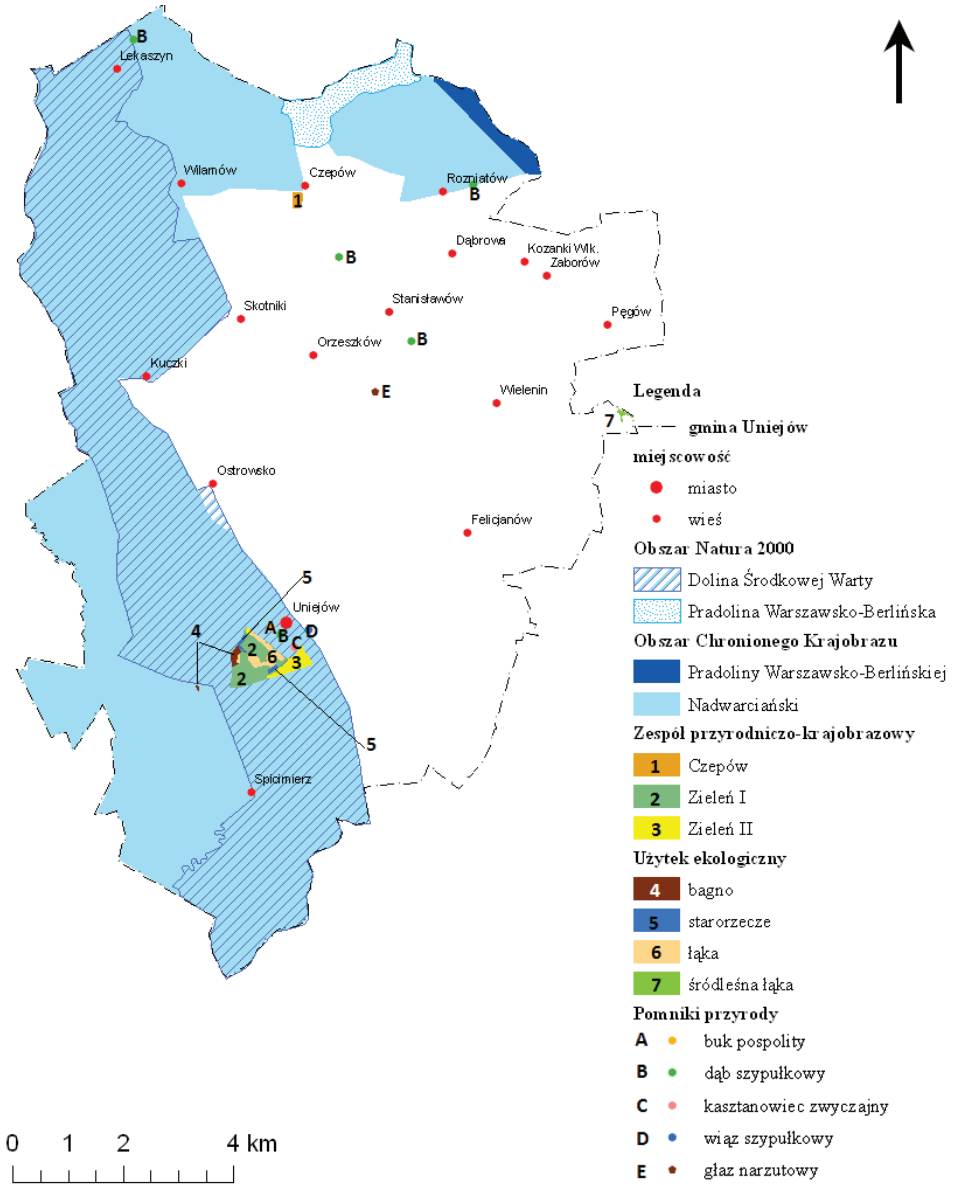
Ochrona przyrody na terenie gminy Uniejów reprezentowana jest przez 6 z 10 istniejących form ochrony przyrody. Na obszarze tym są 24 obiekty chronione (nie licząc gatunków roślin chronionych). Większość z nich leży w południowej, zachodniej i północnej części gminy. Rozmieszczenie i obszar, jaki zajmują, przedstawiono na mapie (ryc. 2).

Obszar chronionego krajobrazu

Obszary chronionego krajobrazu reprezentują na terenie gminy Uniejów Nadwarciański OChK oraz OChK Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej.

Nadwarciański Obszar Chronionego Krajobrazu został utworzony Rozporządzeniem Wojewody Sieradzkiego z dnia 31 lipca 1998 r. w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu oraz uznania za zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Obecnie teren ten jest chroniony na podstawie Rozporządzenia Nr 5/2009 Wojewody Łódzkiego z dnia 24 marca 2009 r. w sprawie wyznaczenia Nadwarciańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. W gminie Uniejów Nadwarciański Obszar Chronionego Krajobrazu zajmuje obszar od południowej jej części przez zachodnią na północ, mając granicę w okolicach Roźniatowa. Posiada on powierzchnię ok. 6258 ha. Nadwarciański Obszar Chronionego Krajobrazu pokrywa się częściowo z Obszarem Natura 2000 – Doliną Środkowej Warty. Występowanie interesujących gatunków flory i fauny, w tym licznych gatunków rzadkich i chronionych, zróżnicowane zbiorowiska roślinne oraz malownicza dolina rzeki Warty sprawiają, że jest to obszar szczególnie cenny.

Obszar Chronionego Krajobrazu Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej utworzony został Rozporządzeniem Wojewody Skierniewickiego Nr 36 z dnia 28 lipca 1997 r. w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu. Obecnie obszar ten chroniony jest na podstawie Rozporządzenia Nr 6/2009 Wojewody Łódzkiego z dnia 24 marca 2009 r. w sprawie wyznaczenia Obszaru Chronionego Krajobrazu Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej. W granicach gminy Uniejów obszar ten zajmuje zaledwie ok. 69 ha, w północno-wschodniej jej części granicząc od Roźniatowa do Sachalina z Nadwarciańskim Obszarem Chronionego Krajobrazu i gminą Świnice Warckie. Obszar ten jest chroniony ze względu na liczne wartości przyrodnicze występujące w pradolinie łączącej doliny Wisły i Warty.

Ryc. 2. Formy ochrony przyrody w gminie Uniejów
 Źródło: opracowanie własne (Katarzyna Smętkiewicz)

Obszary Natura 2000

Na terenie gminy Uniejów znajdują się fragmenty dwóch obszarów Natura 2000 – obszarów Specjalnej Ochrony Ptaków: „Dolina Środkowej Warty” (PLB300002) oraz „Pradolina Warszawsko-Berlińska” (PLB100001). Zostały one wyznaczone Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000.

Obszar Natura 2000 „Dolina Środkowej Warty” w granicach gminy Uniejów rozciąga się od jej południa do północnych krańców, pokrywając się w części z Nadwarciańskim Obszarem Chronionego Krajobrazu. Dolina Środkowej Warty na terenie gminy Uniejów zajmuje 3693,6 ha, co stanowi ok. 30% jej powierzchni. Szczególnie cennymi zbiorowiskami występującymi na tym terenie są wymienione wcześniej: wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (2330), starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion* i *Potamion* (3150), zalewane muliste brzegi rzek (3270), suche wrzosowiska *Calluno-Genistion*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphylon* (4030), niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie *Arrhenatherion elatioris* (6510), łągi wierzbowe, topolowe, olszowe, jesionowe *Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae* (91E0), łągowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe *Ficario-Ulmetum* (91F0).

Dolina Środkowej Warty została jednak uznana za obszar Natura 2000 głównie ze względu na występowanie ptaków z załącznika I Dyrektywy Rady 79/409/EWG. W granicach gminy Uniejów zaobserwowano 22 gatunki chronione na podstawie tej Dyrektywy.

Obszar Natura 2000 „Pradolina Warszawsko-Berlińska” w gminie Uniejów zajmuje niewielki fragment na północy, w Czepowie Dolnym. Stanowi on ok. 1,5% gminy (196,3 ha). Na tym terenie na łąkach i torfowisku przejściowym z mchem torfowcem występują również chronione gatunki roślin, tj.: rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*, kukulka szerokolistna *Dactylorhiza majalis* i rzadka w regionie żurawina błotna *Oxycoccus palustris*.

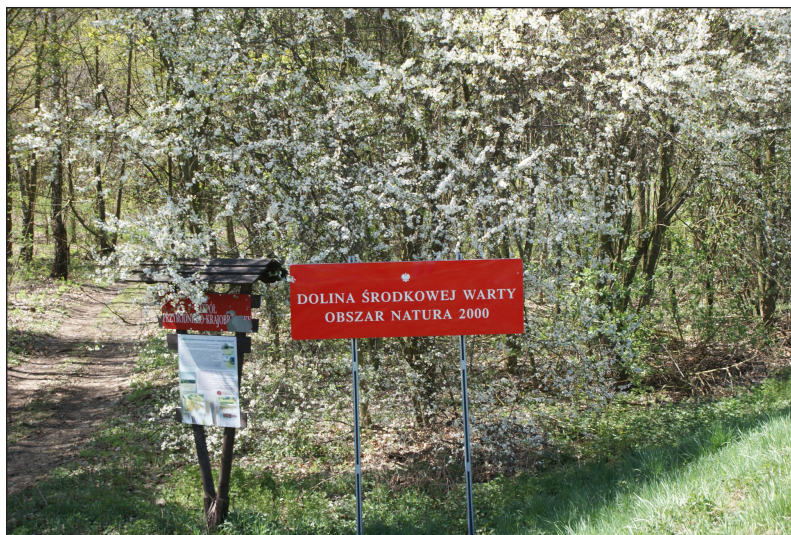
Użytki ekologiczne

Na terenie gminy Uniejów znajduje się 8 użytków ekologicznych o łącznej powierzchni 18,87 ha. Utworzone zostały one w 1997 r. i 1998 r. na podstawie Rozporządzenia Wojewody Konińskiego Nr 21 i 26. Dwa użytki to śródleśne łąki w okolicy wsi Hipolitów przy wschodniej granicy gminy (oddz. 262 m o pow. 0,41 ha oraz oddz. 262h o pow. 2,42 ha), należące do leśnictwa Uniejów. Pozostałe użytki to bagna, łąki i starorzecza we wsi Zieleń, w większości znajdujące się na obszarze zespołu przyrodniczo-krajobrazowego Zieleń I.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

W gminie Uniejów znajdują się 3 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, a mianowicie Zieleń I, Zieleń II oraz park podworski w Czepowie.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Zieleń I utworzony został 09.11.2004 r. przez Wojewodę Łódzkiego (Rozporządzenie Woj. Łódzkiego Nr 9/2004). Położony jest na obszarze Natura 2000 Dolina Środkowej Warty (ryc. 3). Stanowi fragment lasów wodochronnych, zajmujący 4 oddziały (274–277) należące do leśnictwa Uniejów o powierzchni 77,67 ha. Od strony północno-wschodniej wybudowane wały przeciwpowodziowe chronią las przed zalaniem przez oddaloną ok. 1 km Wartę. Na terenie tego uroczyska jest poprowadzona leśna ścieżka dydaktyczna „Zieleń”, o długości 3,3 km. Obejmuje ona 4 przystanki, opisujące walory tego miejsca: las łęgowy, łąka śródleśna, starorzecze Niwka, dokarmianie zwierzyny. Teren w pobliżu wody zamieszkiwany jest przez bobry.

Ryc. 3. Początek ścieżki dydaktycznej „Zieleń” (fot. Katarzyna Smętiewicz 2009)

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Zieleń II składa się z dwóch części. Jedna to obszar w obrębie miasta Uniejów, a druga we wsi Zieleń. Łącznie zajmuje powierzchnię 15,65 ha. Został utworzony na mocy Uchwały Rady Miejskiej w Uniejowie z dn. 23.02.2006 r.

Trzecim zespołem przyrodniczo-krajobrazowym jest zabytkowy park podworski w Czepowie Dolnym, utworzony na podstawie Uchwały Rady Miejskiej w Uniejowie z dn. 30.09.2004 r. Powierzchnia parku wynosi 4,63 ha. Na terenie parku rosną głównie: robinia biała *Robinia pseudoacacia*, grab pospolity *Carpinus*

betulus, wiąz szypułkowy *Ulmus laevis*, jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*, lipa drobnolistna *Tilia cordata*, kasztanowiec zwyczajny *Aesculus hippocastanum* oraz 3 gatunki klonów: jawor, zwyczajny i polny (*Acer pseudoplatanus*, *A. platanoides* i *A. campestre*). W parku występuje również kilka okazów sosny wejmutki *Pinus strobus*, a także dąb szypułkowy odmiany kolumnowej *Quercus robur* 'Fastigiata'. Najcenniejszym gatunkiem jest jesion wyniosły odmiany jednolistnej *Fraxinus excelsior* 'Monophylla', rosnący przy zachodniej granicy parku. Od strony północnej przy samym ogrodzeniu znajduje się fragment alei grabowej. Na terenie parku gniazduje wiele par gawronów. Znaleźć tu można także ślimaki winniczki *Helix pomatia*.

WARTOŚCI PRZYRODNICZE I TURYSTYCZNE GMINY UNIEJÓW

Gminę Uniejów można podzielić na trzy części: wschodnią, zachodnią i centralną. Część zachodnia wyróżnia się pod względem przyrodniczym dużą powierzchnią terenów chronionych. Dzięki temu może pełnić funkcje rekreacyjno-zdrowotne, estetyczno-krajobrazowe oraz wodoochronne. Przy wykorzystywaniu zasobów na tym obszarze priorytetem jest ich ochrona i utrzymanie czystości wód powierzchniowych. We wschodniej części gminy znajdują się tereny, gdzie dominuje osadnictwo i rolnictwo. Natomiast centralną część stanowi miasto Uniejów, które pełni rolę m. in. ośrodka turystyki i rekreacji, edukacji oraz kultury²⁴. Cechą wyróżniającą Uniejów nie tylko na tle województwa łódzkiego, lecz także w skali kraju, jest gospodarcze wykorzystanie wód termalnych do celów ciepłowniczych, balneoterapeutycznych, do podgrzewania gruntów, a w najbliższej przyszłości także do pionierskiego projektu wytwarzania energii elektrycznej z zastosowaniem energii geotermalnej. Dzięki wykorzystaniu leczniczych właściwości uniejowskich wód termalnych oraz korzystnych dla zdrowia cech bioklimatycznych obszaru Uniejowa, miasto uzyskało w 2011 r. decyzję Ministerstwa Zdrowia o przyznaniu statusu uzdrowiska, zaś w czerwcu 2012 r. w rozporządzeniu Rady Ministrów miastu Uniejów nadano status uzdrowiska.

Uniejów leży w dolinie Warty. W granicach gminy znajduje się 21,5-kilometrowy odcinek tej rzeki. Warta przepływa przez południowo-zachodnią i zachodnią część gminy, stanowiąc jeden z cenniejszych obiektów. Odcinek środkowej Warty jest jednym z piękniejszych szlaków wodnych środkowej Polski, gdyż wzdłuż rzeki rozciągają się cenne przyrodniczo tereny oraz położone nad nią miasto Uniejów²⁵. Dolinę środkowej Warty objęto ochroną jako Obszar Natura

²⁴ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Uniejów, Konin 1998.

²⁵ M. Wegner, *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Uniejów na lata 2007–2015*, Uniejów 2009.

2000 i Obszar Chronionego Krajobrazu. Jest ona również obszarem węzłowym o znaczeniu międzynarodowym oraz biocentrum w krajowej sieci ECONET²⁶. Interesujące fragmenty gminy są również chronione w postaci zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i użytków ekologicznych.

Różnorodność form ochrony przyrody umożliwia spełnianie przez nie wielu funkcji, m. in. kształtowania estetyki i edukacji. Są one realizowane przez podjęcie rozmaitych działań w formie biernej (edukacja przez poszerzanie wiedzy) lub aktywnej, poprzez angażowanie się np. w zwiedzanie, udział w wycieczkach na ścieżkach przyrodniczych, tj. ścieżce dydaktycznej „Zieleń” lub ścieżce edukacyjno-turystycznej w uniejowskim parku²⁷. Obszar gminy Uniejów charakteryzuje się dużym bogactwem flory i roślinności. W latach 60. i 70. XX stulecia podczas przeprowadzanych badań florystycznych na terenie ówczesnego woj. łódzkiego udokumentowano występowanie rzadkich i interesujących gatunków roślin naczyniowych w Uniejowie, Czepowie Dolnym i Zieleninie. Były wśród nich m. in.: *Viola odorata*, *Filipendula hexapetala* (*Filipendula vulgaris*), *Gagea lutea* oraz *Gagea pratensis*²⁸. W trakcie badań w latach 1994–1998 stwierdzono występowanie w gminie Uniejów 5 gatunków chronionych: rosiczki okrągłolistnej *Drosera rotundifolia* (Czepów), pierwiosnki lekarskiej *Primula veris* (Wielenin), kocanek piaszkowych *Helichrysum arenarium* (na całym terenie), podkolanu białego *Platanthera bifolia* (Wielenin), gnieźnika leśnego *Neottia nidus-avis* (Wielenin)²⁹. Wszystkie, dotychczas stwierdzone gatunki rzadkie i chronione roślin naczyniowych występujące w gminie Uniejów wymienione są w Planie Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Turek³⁰ oraz potwierdzone zostały w przeprowadzonej inwentaryzacji³¹. Są nimi: paprotka zwyczajna, goździk pyszny, grzybienie białe, rosiczka okrągłolistna, kukułka (storczyk) szerokolistna, podkolan biały, kruszczyk szerokolistny, listera jajowata, gnieźnik leśny, barwinek pospolity, mieczyk dachówkowaty, kosaciec syberyjski, pierwiosnek lekarski, centuria pospolita, przytulia wonna, kocanki piaszkowe, konwalia majowa, kalina koralowa, kruszyna pospolita, bobrek trójlistkowy, bukwnica zwyczajna, żurawina błotna, zawilec żółty, okrężnica bagienna, dzwonek szczeniasty, wilczomlecz błyszczący, gorysz siny, klon polny, jarzianka większa.

²⁶ *Koncepcja krajowej sieci ekologicznej Econet-Polska*, red. A. Liro, Fundacja IUCN Poland, Warszawa 1995.

²⁷ K. Koźuchowski, *Walory przyrodnicze...*

²⁸ R. Olaczek, *Materiały do flory Polski Środkowej*, Zesz. Nauk. UŁ, Ser. II, 54, 1974, s. 27–40.

²⁹ D. Lewandowska, *Nowe stanowiska roślin chronionych na terenie Nadleśnictwa Turek (Zachodnia Wielkopolska)*, Przegląd Przyrodniczy, 9(1), 2000, s. 3–13.

³⁰ Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Turek na okres 01.01.2004 do 31.12.2013 r., t. I, cz. 2: Program Ochrony Przyrody, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych, Poznań 2004.

³¹ K. M. Smętkiewicz, *Walory przyrodnicze i krajobrazowe gminy Uniejów* (praca magisterska), Wydział Biologii i Ochrony Środowiska UŁ, Łódź 2010.

Roślinność wzdłuż Warty jest bardzo różnorodna. Odnotowano tu występowanie zbiorowisk naturalnych oraz licznych płatów roślinności antropogenicznej powstałej w wyniku działalności rolniczej. W dolinie rzeki często występują: łągi wierzbowo-topolowe, starorzecza i inne zbiorniki wodne z roślinnością wodno-błotną oraz szuwarową, a także wikliny nadrzeczne. Stwierdzono również ols porzeczkowy i łąg jesionowo-wiązowy³². Wśród zbiorowisk leśnych występujących w gminie można jeszcze wyróżnić: bory sosnowe i mieszane, grądy oraz świetliste dąbrowy³³.

Największymi kompleksami leśnymi reprezentującymi zróżnicowane zbiorowiska są w gminie Uniejów uroczyska w Wieleninie, Czepowie i Zieleni³⁴. Na ich terenie, jak również w parku w Uniejowie, „Pierwszym Lesie”, Kuczkach, Hipolitowie potwierdzone zostały zbiorowiska odnotowane we wcześniejszych badaniach. Szczególnie cenny jest obszar uroczyska Wielenin, należący do Nadleśnictwa Turek, oddalony ok. 5 km na północ od Uniejowa. Podczas badań w roku 1982 na terenie kompleksu leśnego stwierdzono wiele interesujących, a także rzadkich i chronionych gatunków roślin. Były wśród nich m. in.: sierpek barwierski *Serratula tinctoria*, bukwinica zwyczajna *Betonica officinalis*, przetacznik długolistny *Veronica longifolia*, dzwonek szczeciniasty *Campanula cervicaria*, wiązówka bulwkowa *Filipendula vulgaris*, mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus*, wilczomlec błyszczący *Euphorbia lucida*, kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*, gorysz siny *Peucedanum cervaria*, biedrzyca wielka *Pimpinella major*, turzyca pagórkowata *Carex montana*, fiołek przedziwny *Viola mirabilis*, pierwiosnka lekarska *Primula veris*, jarzmianka większa *Astrantia major*, rutewka wąskolistna *Thalictrum lucidum*, goździk pyszny *Dianthus superbus*, podkolan biały *Platanthera bifolia*, kosaciec syberyjski *Iris sibirica*. Odkryte w pobliżu kopalni ilów i szczególnie przez nią zagrożone stanowisko kosańca syberyjskiego w Wieleninie liczyło ok. 20 kęp, wśród których było 10 osobników owocujących. Działalność kopalni może jednak negatywnie wpływać na wiele występujących w jej pobliżu roślin³⁵. Badania przeprowadzone w latach 1998–1999 dowiodły zmiany stosunków wodnych szczególnie w oddziale 268, który położony jest najbliżej kopalni. Najbardziej narażone są: kosaciec syberyjski (20 osobników, w tym 1 kwitnący), mieczyk dachówkowaty (1 osobnik kwitnący), goździk pyszny³⁶

³² J. Borysiak, *Struktura aluwialnej roślinności łądowej środkowego i dolnego biegu Warty*, UAM, Poznań 1944.

³³ *Szata roślinna...*

³⁴ H. Andrzejewski, J. Kurowski, *Walory przyrodnicze gminy Uniejów*, „Uniejowskie Strony”. Wydanie okolicznościowe, 2004, Urząd Miasta Uniejów.

³⁵ H. Andrzejewski, *Stanowisko kosańca syberyjskiego Iris sibirica w Polsce środkowej*, *Chrońmy Przyrodę Ojczyzną*, 41(3), 1985, s. 63–67.

³⁶ P. Witosławski, A. Michalak-Bim, *Rzadkie i zagrożone gatunki...*

oraz kruszczyk szerokolistny, biedrzyca wielka, fiołek przedziwny, rutewka wąskolistna. Występowanie pozostałych gatunków potwierdzono, udokumentowano także nowe stanowisko mieczyka dachówkowatego z jednym osobnikiem w oddz. 269³⁷. W uroczysku Wielenin występuje bogata w 240 gatunków flora oraz zróżnicowana roślinność. Obecne w tym kompleksie leśnym zbiorowiska to grądy (*Galio sylvatici-Carpinetum* i *Tilio-Carpinetum*), świetlista dąbrowa (*Potentillo albae-Quercetum*) i bór mieszany (*Quercus robur-Pinetum*). Na tym terenie stwierdzono i potwierdzono z poprzednich badań występowanie 12 gatunków roślin chronionych (*Dianthus superbus*, *Neottia nidus-avis*, *Iris sibirica*, *Listera opata*, *Gladiolus imbricatus*, *Platanthera biflora*, *Centaurea erythraea*, *Viburnum opulus*, *Convallaria majalis*, *Frangula alnus*, *Galium odoratum*, *Primula veris*). Podczas badań w latach 2009–2010 potwierdzono występowanie 11 gatunków roślin chronionych. Nie znaleziono goździka pysznego. Stwierdzono natomiast nowe liczne stanowiska kruszczyka szerokolistnego w oddz. 264 i 266³⁸.

Interesującym elementem krajobrazu gminy jest również kamieniołom wapieni w Roźniatowie³⁹. Z wyrobisk na pd.-zach. skraju wsi (obecnie jedno czynne, o powierzchni ok. 1 tys. m²) wydobywa się margle górnokredowe wykorzystywane głównie do budowy domów⁴⁰.

Wartościowe przyrodniczo są również mokradła w Czepowie o charakterze torfowiska przejściowego, będące własnością Koła Łowieckiego „Gęgawa”, rozciągające się na powierzchni ok. 30 ha. Porośnięte są one m. in. kępami turzycy sztywnej, szuwarami trzcinowymi i kosańcowymi. Występują tu rzadkie i chronione rośliny, np. żurawina błotna, rosiczka okrągłolistna oraz cenne gatunki ptaków, np. żuraw, błotniak stawowy⁴¹.

Wyjątkowymi walorami przyrodniczymi wyróżniają się także parki zabytkowe, z interesującą florą i roślinnością. Jednym z nich jest zabytkowy park w Czepowie Dolnym. Na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji stwierdzono 821 drzew należących do 36 gatunków oraz 53 gatunki roślin zielnych. Osobliwością jest jesion wyniosły odmiany jednolistnej. W parku znajduje się również aleja grabowa⁴².

Drugim jest zabytkowy park w Uniejowie położony wzdłuż Warty na jej terasie zalewowej po lewej stronie rzeki. Powierzchnię parku (32 ha) w większości

³⁷ A. Michalak, *Charakterystyka florystyczna...*

³⁸ K. M. Smętkiewicz, *Walory przyrodnicze...*

³⁹ H. Andrzejewski, J. Kurowski, *Walory przyrodnicze...*

⁴⁰ *Uniejowskie strony*, red. J. Szymczak, Łódź–Uniejów 2008.

⁴¹ J. Kosmowski, *Gęgawa. Strażnik siedlisk przyrodniczych*, „Uniejowskie Strony”, 1, 21, 2009, Urząd Miasta Uniejów.

⁴² *Dokumentacja projektowa zabytkowego parku podworskiego w Czepowie Dolnym. Część I*, koord. J. Kurowski, Towarzystwo Ochrony Krajobrazu, Łódź 2003.

pokrywają naturalne zespoły leśne, a także łąki, trawniki, ogród (pozostałość po dawnej kompozycji ogrodowej), fosa i zbiorniki wodne. Park ma charakter naturalistyczno-krajobrazowy, z nielicznymi fragmentami przekształconymi przez człowieka. Drzewostan jest w wieku ok. 100 lat. Park otaczają aleje: od strony zachodniej – grabowa, a od północno-wschodniej – mieszana z różnych gatunków drzew. Istniejący do 1970 r. sad i ogród warzywny przestano użytkować. W latach siedemdziesiątych XX. wieku wybudowano dwa pawilony pełniące funkcje hotelowe i gastronomiczne⁴³. Od maja 2011 r. w wyremontowanym obiekcie funkcjonuje ośrodek uzdrowski „Uzdrowsko Uniejów Park”. Park ze względu na swoje położenie wyróżnia się występowaniem interesujących i charakterystycznych dla sąsiedztwa dużej rzeki zbiorowisk. Część wschodnią, na najniższym fragmencie terasy zalewowej, porasta wiklina nadrzeczna *Salicetum triandro-viminalis*. Wyżej znajduje się łęg jesionowo-olszowy *Fraxino-Alnetum*, zajmując płn.-wsch. i zachodnią część parku. Przed wałem przeciwpowodziowym w pasie łąk rozwija się zbiorowisko *Salicetum pentandro-cinereae*. Większość powierzchni zajmuje grąd wilgotny *Tilio-Carpinetum*. Reszta z 30 zbiorowisk stwierdzonych na tym obszarze pokrywa niewielkie fragmenty założenia ogrodowego⁴⁴.

Na terenie parku wyznaczona została ścieżka edukacyjno-turystyczna umożliwiająca pełniejsze poznanie walorów tego miejsca. Na 13 przystankach przedstawiono cenne drzewa, aleję, siedliska i zbiorowiska roślinne. Przystanek 1. i 1.A dotyczy kolekcji dendrologicznej złożonej z drzew rodzimych i obcych, tj.: buk zwyczajny odm. zwisającej, kasztanowiec zwyczajny, klon jawor, orzech czarny, kłęk kanadyjski, buk zwyczajny odm. wielkoząbkowej, klon srebrzysty, platan klonolistny, sosna kosodrzewina. Przystanek 2. przedstawia okazałe drzewa przy zachodniej elewacji zamku, którymi są jesiony wyniosłe oraz wiązy: szypułkowy i górski. Na przystanku 3. można podziwiać cypryśniki błotne i niedaleko rosnący dąb kaukaski oraz pomnikowy dąb szypułkowy. Przystanek 4. to łąki nad kanałem Ulgi, pomiędzy parkiem a wałem przeciwpowodziowym. Przystanek 5. to aleja grabowa, którą można przejść do kolejnych części parku z pomnikowym bukiem (przystanek 6.) i wielogatunkowym drzewostanem grądowym (przystanek 7.). Przystanek 8. przedstawia stuletnie świerki. Na skraju lasu przy północnej granicy parku mieści się przystanek 9. dotyczący starorzecza zasiedlanego przez liczne wodne rośliny i zwierzęta. W okolicy lasu łęgowego zaobserwować można zarastające starorzecze (przystanek 10.). Wracając w stronę zamku na południe, mijamy przystanek 11. – starą przystań na najniższej części terasy zalewowej. Na ostatnim przystanku (12.) znajduje się topola

⁴³ R. Olaczek, *Park w Uniejowie...*

⁴⁴ H. Andrzejewski, J. K. Kurowski, M. Kiedrzyński, T. Janiszewski, *Inwentaryzacja przyrodnicza...*

czarna – najgrubsze drzewo w parku. Wracając aleją okólną, kończy się edukacyjno-turystyczny spacer po parku⁴⁵.

Kilka kilometrów od granic miasta Uniejów, w kierunku północno-wschodnim, przy trasie do Koła, zlokalizowany jest zabytkowy obiekt, tzw. „Cerkiewka” – mauzoleum rodziny hrabiego Tolla. W pobliżu obiektu znajdują się cenne obiekty przyrodnicze. Bryła kaplicy jest wyznaczona przez rosnące na czterech jej rogach dęby szypułkowe *Quercus robur*. Wzdłuż drogi prowadzącej do cerkwi, po lewej stronie, rośnie barwinek pospolity *Vinca minor* – gatunek objęty ochroną częściową oraz fiołek wonny *Viola odorata*⁴⁶.

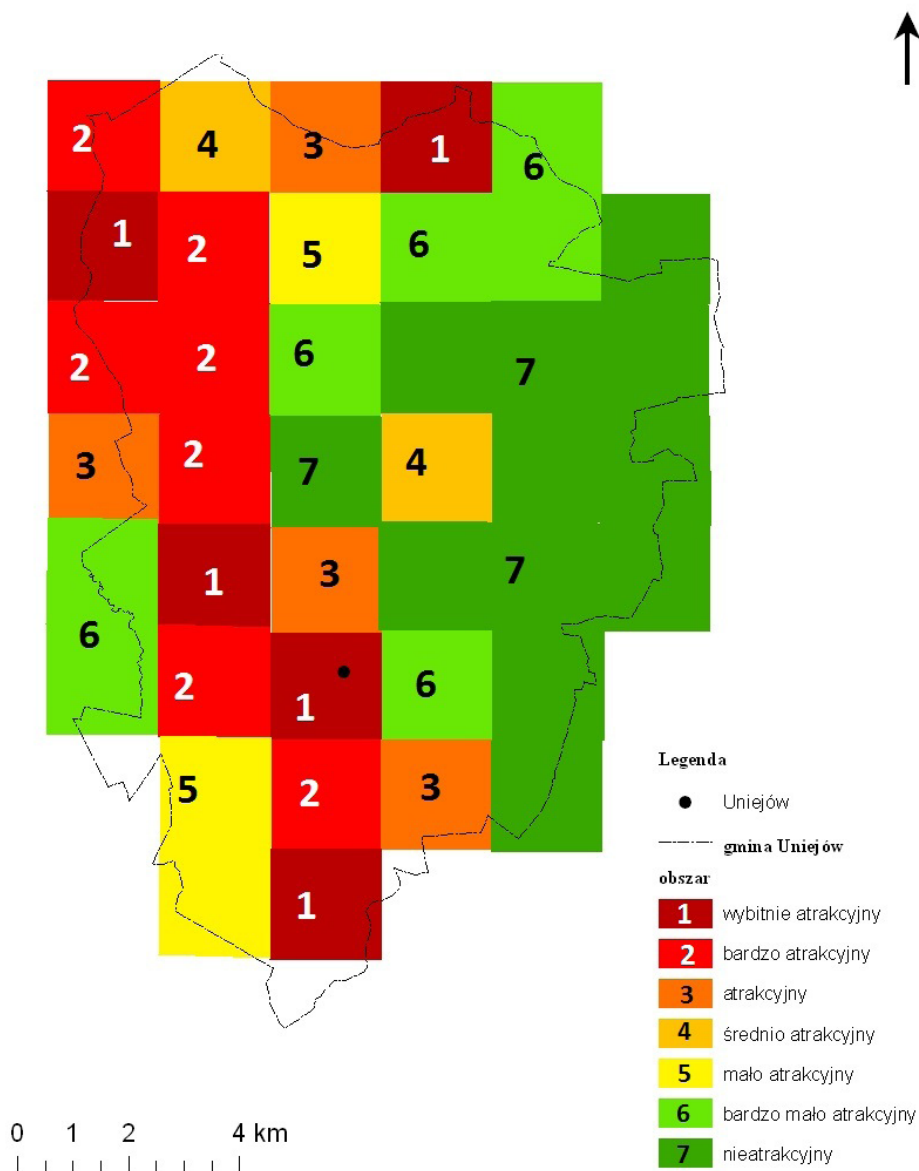
WALORYZACJA PRZYRODNICZA GMINY UNIEJÓW

Na podstawie danych uzyskanych z inwentaryzacji dokonano waloryzacji terenu gminy metodą bonitacji punktowej oraz wyznaczono obszary najbardziej atrakcyjne, uwzględniając zarówno walory przyrodnicze, jak i turystyczne. Oceną objęto 40 kwadratów, które przyporządkowano do klasy potencjalnej atrakcyjności turystycznej według utworzonego szeregu bonitacyjnego.

Mapa waloryzacji gminy Uniejów (ryc. 4) przedstawia obszary od wartościowych przyrodniczo (oznaczonych w skali waloryzacji jako „atrakcyjne”) do wyjątkowo cennych przyrodniczo (oznaczonych jako „wybitnie atrakcyjne”), które zajmują głównie zachodnią część gminy Uniejów i stanowią prawie połowę jej powierzchni. Tereny cenne przyrodniczo wyróżniono przede wszystkim ze względu na występowanie różnych form ochrony przyrody, rzeki Warty i lasów oraz obiektów zabytkowych. Wśród najmniej cennych przyrodniczo obszarów w środkowej części gminy wyróżniają się okolice Wielenina – z lasem o wyjątkowych walorach przyrodniczych, jednakże pozbawione tu obszarowych form ochrony przyrody, rzeki czy zabytków. Dlatego teren ten zakwalifikowano jako średnio atrakcyjny. Wschodnią część gminy zajmują obszary najmniej wartościowe pod względem przyrodniczym. Na podstawie waloryzacji można wyróżnić także miejscowości, które ze względu na wartości przyrodnicze i kulturowe mogą pełnić funkcję miejsc turystycznych i rekreacyjnych. Są nimi głównie: Uniejów, Spicimierz i Wilamów.

⁴⁵ H. Andrzejewski, J. Kurowski, *Walory przyrodnicze...*

⁴⁶ K. M. Smętkiewicz, *Walory przyrodnicze...*

Ryc. 4. Waloryzacja przyrodnicza gminy Uniejów
 Źródło: opracowanie własne (Katarzyna Smętkiewicz)

PROPOZYCJE OCHRONY ŚRODOWISKA I ZAGOSPODAROWANIA
TURYSTYCZNEGO W GMINIE UNIEJÓW

Ochrona środowiska przyrodniczego odgrywa ważną rolę w rozwoju turystyki w danym regionie, szczególnie, gdy głównymi walorami obszaru są wartości przyrodnicze i krajobrazowe. Zagospodarowanie turystyczne powinno być wtedy podporządkowane możliwościom wykorzystania zasobów przyrody⁴⁷. Odpowiednie ich użytkowanie na danym obszarze rozpatrywane jest na podstawie wcześniejszej inwentaryzacji i waloryzacji. Ocena walorów przyrodniczych decyduje w znacznym stopniu o poziomie atrakcyjności danego obszaru i możliwości jego zagospodarowania przestrzennego⁴⁸. Głównym celem i zadaniami ekologicznymi założonymi przez Miasto i Gminę Uniejów jest ochrona przyrody i zachowanie jej różnorodności⁴⁹. Dlatego też w harmonogramie zadań gminy na lata 2008–2011 znalazły się m. in.: tworzenie nowych, małoobszarowych form ochrony przyrody (np. pomniki przyrody), użytki ekologiczne, pielęgnacja zieleni, budowa ścieżek dydaktycznych i rowerowych oraz szlaków turystycznych. Użytkowanie zasobów i ich zagospodarowanie dla celów turystyki powinno być przeprowadzane zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju⁵⁰. W zabytkowym parku w Uniejowie, w wyniku wielu badań, potwierdzono potrzebę objęcia ochroną pomnikową jeszcze ośmiu drzew, znajdujących się w części przyzamkowej parku. Wraz z opracowaną ścieżką edukacyjno-turystyczną wzbogaciłoby to i ułatwiło poznanie walorów turystyczno-rekreacyjnych oraz przyrodniczych parku⁵¹. Pomnikiem przyrody warto byłoby także uznać aleję grabową, znajdującą się po zachodniej stronie parku. Składa się ona z wielu pięknych okazów grabów, w tym jednego o obwodzie ok. 200 cm. Cały park zaś powinno się uznać za zespół przyrodniczo-krajobrazowy⁵².

W Planie Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Turek⁵³ wskazane zostały obiekty zasługujące na ochronę prawną. Są to obiekty przyrody ożywionej, np. oddz. 263–269, ok. 165 ha lasów świeżych i bardzo bogatych florystycznie (Wielenin k. Uniejowa). Ochronę tego obszaru w postaci leśnego rezerwatu częściowego obejmującego oddziały 266–269 uroczyska Wielenin, najbogatsze florystycznie i jednocześnie zagrożone przez sąsiadującą kopalnię iłów, proponował H. Andrzejewski⁵⁴. W czasie

⁴⁷ A. Pawlikowska-Piechotka, *Atrakcyjność inwestycji turystycznych a walory środowiska*, Problemy Ekologii, 3, 2003, GWSP – Mysłówice, WSEiA – Bytom.

⁴⁸ G. Bezkowska, *Problemy oceny walorów przyrodniczych dla turystyki i rekreacji na obszarze Nizin Środkowopolskich*, Turystyka i Hotelarstwo, 4, 2003, s. 9–31.

⁴⁹ M. Wegner, *Plan Rozwoju Lokalnego...*

⁵⁰ Z. Świigoń, A. Tomaszewska, M. Myszkiwicz, *Program Ochrony Środowiska dla miasta i gminy Uniejów*, 2004.

⁵¹ W. Tybura-Nykiel, *Wykorzystanie różnorodności...*

⁵² K. M. Smętkiewicz., *Walory przyrodnicze...*

⁵³ Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Turek...

⁵⁴ H. Andrzejewski, *Stanowisko kosańca syberyjskiego...*

kolejnych badań na tym terenie stwierdzono wyginięcie lub zmniejszenie liczebności niektórych cennych i chronionych gatunków roślin, co potwierdza potrzebę ochrony tego kompleksu leśnego, aby zapobiec dalszym zmianom we florze⁵⁵. Wyniki badań w latach 2009–2010 potwierdziły zagrożenie kolejnych gatunków występujących na terenie lasu w Wieleninie, spowodowane zakłóceniem stosunków wodnych na skutek działalności kopalni. Jest zatem podstawa do ochrony tego obiektu w postaci wcześniej proponowanego rezerwatu częściowego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego⁵⁶. Jako pomniki przyrody powinny być chronione: aleja grabowa w zabytkowym parku w Czepowie, dąb szypułkowy przy kościele w Wieleninie (ponad 300 cm obwodu) oraz obiekty przyrody nieożywionej, której przykładem w gminie Uniejów jest wydma w Kuczkach zwana również Lubieżnią⁵⁷. Zbudowana z piasków rzecznych, wysoka nadwarciańska wydma porośnięta jest sosną i zajmuje powierzchnię ok. 28 ha w oddz. 273 a, b, c⁵⁸. Cennymi obszarami są występujące również w gminie Uniejów łąki i torfowiska, m. in. w Czepowie, które wymagają prowadzenia na nich ochrony czynnej. Zapobiegałoby to procesom sukcesji i zarastaniu wierzbami, szuwarami oraz kępowymi turzycami⁵⁹. Działania ochronne ułatwiłoby utworzenie na tym obszarze jednej z form ochrony przyrody, np. użytku ekologicznego. Tą właśnie formą ochrony powinno się także objąć przynajmniej fragment kompleksu leśnego „Pierwszy Las”, gdzie znajdują się stanowiska roślin chronionych (paprotki zwyczajnej i barwinka pospolitego). użytkowaniem ekologicznym warto byłoby również uznać ols w okolicach wsi Hipolitów ze stanowiskami gatunków roślin chronionych – włosienicznika skąpopęcikowego i bobrka trójlistkowego⁶⁰. Formą ochrony przyrody nieożywionej, jaką jest stanowisko dokumentacyjne, mogłoby być reprezentowane w gminie Uniejów jedyne w okolicy czynne wyrobisko wapieni w Roźniatowie, cenne ze względu na występujące tu skały budujące podłoże w postaci wychodni oraz widoczne profile geologiczne⁶¹. Szczególną różnorodnością i rolą w kształtowaniu interesujących siedlisk wyróżniają się doliny rzeczne, czego przykładem w gminie Uniejów jest dolina środkowej Warty. Jej tereny podlegają ochronie jako m. in. obszar Natura 2000 i Obszar Chronionego Krajobrazu. Planowane jest natomiast rozszerzenie obszaru Natura 2000 (Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk) – „Pradolina Bzury–Neru” (PLH 100006), obejmując nim mały północno-wschodni fragment gminy, w okolicy którego płynie Ner. Dynamiczne zmiany w krajobrazie dolin rzecznych

⁵⁵ P. Witosławski, A. Michałak-Bim, *Rzadkie i zagrożone gatunki...*

⁵⁶ K. M. Smętkiewicz, *Walory przyrodnicze...*

⁵⁷ Tamże.

⁵⁸ Tamże.

⁵⁹ Z. Osadowski, *Stan zachowania i możliwości ochrony szaty roślinnej mokrych łąk i torfowisk na przykładzie powiatu koszalińskiego*, Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich, 4, 3, 2006, s. 141–151, PAN, Kraków.

⁶⁰ K. M. Smętkiewicz, *Walory przyrodnicze...*

⁶¹ Tamże.

wymagają zachowania starych, tworzenia nowych form ochrony przyrody i aktualnych badań na tych terenach, których walory mogą ulec zniszczeniu w przypadku braku ich ochrony. W ramach działań zapobiegających degradacji tych walorów najważniejsze są m. in.: szczegółowa inwentaryzacja umożliwiająca stworzenie map dziedzictwa, utworzenie jak największych powierzchniowo rezerwatów, opracowanie planów zagospodarowania dolin oraz bazy danych dotyczących występujących tam zasobów i możliwości ich wykorzystania⁶². W celu ochrony dolin rzecznych ważne jest pozostawienie ich koryta w stanie naturalnym, nieuregulowanym, gdyż sprzyja to zachowaniu procesów, dzięki którym może rozwijać się roślinność charakterystyczna dla danego siedliska. Koryta wraz z brzegami i ewentualnymi starorzeczami mogłyby być chronione w postaci użytków ekologicznych. Jednak ochronie nie powinno podlegać jedynie samo koryto rzeki, lecz także cała jej zlewnia⁶³. Większość tych działań wpisuje się w Program Rolno-Środowiskowy opracowany na lata 2007–2013, w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, który obejmuje takie dziedziny, jak m. in.: rolnictwo zrównoważone i ekologiczne, ekstensywne trwałe użytki zielone, ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych w obrębie obszarów Natura 2000 i poza nimi, ochrona gleb i wód. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich stwarza zatem szanse na rozwój i odpowiednie wykorzystanie terenów wiejskich, chroniąc bogactwo środowiska przyrodniczego danej gminy. Realizacja założeń programu jest szczególnie istotna w dolinach rzecznych – na terenach wyjątkowo cennych przyrodniczo, czego przykładem jest dolina Warty w gminie Uniejów. Działaniami określonymi w Programie Rolno-Środowiskowym powinny być również objęte obszary o niekorzystnych warunkach gospodarczych (obszary ONW), do których zaliczono wiejską część gminy Uniejów⁶⁴. Na terenach wiejskich powinno się wprowadzać i rozpowszechniać agroturystykę wykorzystującą naturalne i tradycyjne elementy środowiska przyrodniczego i społecznego. Ta alternatywna forma turystyki, dzięki funkcjonowaniu zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, przyczynia się do poprawy warunków gospodarczych, ochrony zasobów przyrody i zwiększenia estetyki wsi. Istotne w tworzeniu agroturystyki są walory przyrodniczo-krajobrazowe, kulturowe oraz klimatyczno-zdrowotne. Obecność tych wartości w gminie Uniejów sprawia, że na dosyć dużych terenach wiejskich można połączyć rolnictwo ekologiczne, ochronę środowiska wraz z zagospodarowaniem turystycznym zgodnie z koncepcją ekoro-

⁶² M. Buliński, *Potrzeba ochrony dolin rzecznych na niżu jako terenów o szczególnych wartościach przyrodniczych*, *Przegląd Przyrodniczy*, VI, 3/4, 1955, s. 227–234.

⁶³ P. Pawlaczyk, *Ochrona procesów generowanych przez rzeki jako podstawa ochrony przyrody w ich dolinach*, *Przegląd Przyrodniczy*, VI, 3/4, 1995, s. 235–255.

⁶⁴ J. Kania, *Programy rolno-środowiskowe i zasady dobrej praktyki rolniczej jako możliwości optymalnego gospodarowania i ochrony dolin rzecznych*, *Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich*, 4, 1, 2006, s. 77–99; Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (www.minrol.gov.pl).

zwoju⁶⁵. Czynną formą ochrony przyrody na terenach rolniczych mogą być także agrozrezerwy tworzone ze względu na roślinność segetalną zagrożoną przez nadmierne stosowanie nawozów sztucznych i pestycydów. Chemizacja i technicyzacja rolnictwa powoduje zmiany w zbiorowiskach polnych, zmniejszając różnorodność gatunków chwastów rodzimych. Najlepsze warunki do tworzenia tej formy ochrony posiadają tereny położone w obrębie lub w okolicy obszarów chronionego krajobrazu i pomników przyrody⁶⁶.

WNIOSKI

1. Gmina Uniejów jest bogata przyrodniczo ze względu na występowanie wielu chronionych, zagrożonych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt oraz tzw. „siedlisk naturalnych” (chronionych w ramach sieci obszarów Natura 2000). Największą różnorodnością biologiczną charakteryzują się zachodni fragment gminy Uniejów położony w dolinie rzeki Warty oraz zbiorowiska roślinne w okolicach Czepowa (na północy gminy) i Wielenina (w części środkowej). Jest to również część gminy wyróżniająca się największą atrakcyjnością przyrodniczo-krajobrazową (wg przedstawionych wyników waloryzacji).

2. Na terenie gminy Uniejów utworzono obiekty, które reprezentują 5 form ochrony przyrody: obszar Natura 2000 (2), obszar chronionego krajobrazu (2), zespół przyrodniczo-krajobrazowy (3), użytek ekologiczny (8), pomnik przyrody (9). Na terenie gminy stwierdzono występowanie co najmniej: 453 gatunków roślin naczyniowych, w tym 23 gatunków chronionych, 72 zbiorowisk roślinnych, 9 siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej.

3. Na obszarze gminy niezbędne jest podejmowanie dalszych działań związanych z inwentaryzacją i waloryzacją wartości przyrodniczo-krajobrazowych oraz tworzenie nowych obiektów chronionych. W celu poszerzenia świadomości prośrodowiskowej mieszkańców gminy i turystów istotne jest prowadzenie aktywnej polityki ekologicznej w zakresie edukacji społecznej.

4. Chcąc zachować najcenniejsze walory i jednocześnie przyczynić się do wzrostu atrakcyjności gminy Uniejów, należy gospodarować zasobami środowiska według zasad zrównoważonego rozwoju, realizować innowacyjne inwestycje oraz podnosić świadomość ekologiczną mieszkańców i turystów, tak aby każdy czuł się zobowiązany do tworzenia jeszcze lepszego wizerunku gminy Uniejów dbającej o ochronę walorów przyrodniczych.

⁶⁵ K. Dubel, *Proekologiczna gospodarka na obszarach cennych przyrodniczo*, Przyroda i Człowiek, 4, 1966, s. 91–102; Z. Świgoń, A. Tomaszewska, M. Myszkiewicz, *Program Ochrony Środowiska...*

⁶⁶ J. T. Siciński, *Agrozrezerwy – forma czynnej ochrony przyrody*, Chrońmy Przyrodę Ojczystą, 43(5–6), 1987, s. 31–36.

Bibliografia

- Andrzejewski H., *Stanowisko kosaćca syberyjskiego Iris sibirica w Polsce środkowej*, Chrońmy Przyrodę Ojczystą, 41(3), 1985.
- Andrzejewski H., Kurowski J., *Walory przyrodnicze gminy Uniejów*, „Uniejowskie Strony”. Wydanie okolicznościowe, 2004, Urząd Miasta Uniejów.
- Andrzejewski H., Kurowski J. K., Kiedrzyński M., Janiszewski T., *Inwentaryzacja przyrodnicza zabytkowego parku zamkowego w Uniejowie. Część I* (mskr.), Towarzystwo Ochrony Krajobrazu, Łódź 2003.
- Bezkowska G., *Problemy oceny walorów przyrodniczych dla turystyki i rekreacji na obszarze Nizin Środkowopolskich*, Turystyka i Hotelarstwo, 4, 2003.
- Borysiak J., *Struktura aluwialnej roślinności łódzkiej środkowego i dolnego biegu Warty*, UAM, Poznań 1944.
- Buliński M., *Potrzeba ochrony dolin rzecznych na niżu jako terenów o szczególnych wartościach przyrodniczych*, Przegląd Przyrodniczy, VI, 3/4, 1955.
- Decyzja Wojewody Konińskiego z dn. 12.07.1978 r., Nr RLSop-7141/20,21,22,24,25/78.
- Dokumentacja projektowa zabytkowego parku podworskiego w Czepowie Dolnym. Część I*, koord. J. Kurowski, Towarzystwo Ochrony Krajobrazu, Łódź 2003.
- Dubel K., *Proekologiczna gospodarka na obszarach cennych przyrodniczo*, Przyroda i Człowiek, 4, 1966.
- Dubel K., *Uwarunkowania przyrodnicze w planowaniu przestrzennym*, Wyd. Ekonomia i Środowisko, Białystok 2000.
- Dubel K., Szczygielski K., *Ocena przydatności środowiska przyrodniczego województwa katowickiego do potrzeb turystyki i wypoczynku*, Czasopismo Geograficzne, LIII, 2, 1982.
- Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dn. 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikich ptaków (ze zmianami).
- Dyrektywa 92/43/EEC w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (Dyrektywa Siedliskowa), zmieniona dyrektywą 97/62/EEC.
- Ilnicki P., *Program ekorozwoju gminy Dzierżgoń*, Zesz. Probl. Post. Nauk. Rol., 441, 1966.
- Jackowiak B., Celka Z., Chmiel J., Latowski K., Żukowski W., *Red list of vascular flora of Wielkopolska (Poland)*, Biodiv. Res. Conserv., 5–8, 2007.
- Jakubowska-Gabara J., Kucharski L., *Ginące i zagrożone gatunki flory naczyniowej zbiorowisk naturalnych i półnaturalnych Polski Środkowej*, Fragm. Flor. et Geobot., Ser. polonica, 6, 1999.
- Kania J., *Programy rolno-środowiskowe i zasady dobrej praktyki rolniczej jako możliwości optymalnego gospodarowania i ochrony dolin rzecznych*, Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich, nr 4, 1, 2006.
- Koncepcja krajowej sieci ekologicznej Econet-Polska*, red. A. Liro, Fundacja IUCN Poland, Warszawa 1995.
- Kosmański J., *Gęgawa. Strażnik siedlisk przyrodniczych*, „Uniejowskie Strony”, 1, 21, 2009, Urząd Miasta Uniejów.
- Koźuchowski K., *Walory przyrodnicze w turystyce i rekreacji*, Wyd. Kurpisz, Poznań 2005.
- Krajowa Strategia Ochrony i Umiarkowanego Użytkowania Różnorodności Biologicznej wraz z programem Działań*, Warszawa 2003.

- Krzymowska-Kostrowicka A., *Geoekologia turystyki i wypoczynku*, PWN, Warszawa 1997.
- Lewandowska D., *Nowe stanowiska roślin chronionych na terenie Nadleśnictwa Turek (Zachodnia Wielkopolska)*, Przegląd Przyrodniczy, 9 (1), 2000.
- Lewandowska D., *Zagrożenia trwałości lasu i walory przyrodnicze Nadleśnictwa Turek (mskr.)*, 1995.
- Matuszkiewicz J. M., *Krajobrazy roślinne i regiony geobotaniczne Polski*, Prace Geograficzne IGiPZ PAN, Warszawa 1993.
- Matuszkiewicz J. M., *Potencjalna roślinność naturalna Polski – mapa numeryczna*, IGiPZ PAN, Warszawa 2008 (<http://www.igipz.pan.pl/Regiony-geobotaniczne-zgik.html>).
- Michalak A., *Charakterystyka florystyczna uroczyska Wielenin k. Uniejowa* (praca magisterska), Wydział Biologii i Ochrony Środowiska UŁ, Łódź 2000.
- Obidziński A., Lesiński G., *Waloryzacja przyrodnicza*, [w:] *Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza*, red. A. Obidziński, J. Żelazo, SGGW, Warszawa 2007.
- Olaczek R., *Materiały do flory Polski Środkowej*, Zesz. Nauk. UŁ, Ser. II, 54, 1974.
- Olaczek R., *Park w Uniejowie – zagadnienia regeneracji naturalnego zespołu roślinnego*, Acta Univ. Lodz., Folia botanica, II, 2, 1976.
- Osadowski Z., *Stan zachowania i możliwości ochrony szaty roślinnej mokrych łąk i torfowisk na przykładzie powiatu koszańskiego*, Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich, nr 4, 3, 2006, s. 141–151, PAN, Kraków.
- Pawlaczyk P., *Ochrona procesów generowanych przez rzeki jako podstawa ochrony przyrody w ich dolinach*, Przegląd Przyrodniczy, VI, 3/4, 1995.
- Pawlikowska-Piechotka A., *Atrakcyjność inwestycji turystycznych a walory środowiska*, Problemy Ekologii, 3, 2003, GWSP – Mysłowice, WSEiA – Bytom.
- Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Turek na okres 01.01.2004 do 31.12.2013 r., t. I, cz.2: Program Ochrony Przyrody, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych, Poznań 2004.
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (www.minrol.gov.pl).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 5 stycznia 2012 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z dn. 20 stycznia 2012, poz. 81).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 21 lipca 2004 w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. z dn. 21 października 2004 r, Nr 229, poz. 2313).
- Rozporządzenie Wojewody Konińskiego Nr 21 (Dz. Urz. Woj. Koniń., Nr 53).
- Rozporządzenie Wojewody Konińskiego Nr 26 (Dz. Urz. Woj. Koniń., Nr 27, poz. 133).
- Rozporządzenie Wojewody Łódzkiego z dn. 31 marca 2004 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Woj. Łódz. z 2004 r., Nr 88, poz. 741).
- Rozporządzenie Wojewody Łódzkiego z dn. 9.11.2004 r. w sprawie ustanowienia zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Uroczysko Zieleń” (Dz. Urz. Woj. Łódz. z dn. 19 listopada 2004, Nr 309, poz. 2544).
- Rozporządzenie Wojewody Łódzkiego z dn. 24 marca 2009 r. w sprawie wyznaczenia Nadwarciańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z dnia 31 marca 2009 r., Nr 75, poz. 709).
- Rozporządzenie Wojewody Łódzkiego z dn. 24 marca 2009 r. w sprawie wyznaczenia Obszaru Chronionego Krajobrazu Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z dnia 31 marca 2009 r., Nr 75, poz. 710).
- Rozporządzenie Wojewody Sieradzkiego z dn. 31 lipca 1998r. w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu oraz uznania za zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (Dz. Urz. Woj. Sieradzkiego z 1998 r., Nr 20, poz.115).

- Rozporządzenie Wojewody Skierniewickiego z dn. 28 lipca 1997 r. w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego, Nr 18, poz. 113 i Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 1999 r., Nr 28, poz. 137).
- Siciński J. T., *Agrorezerваты – forma czynnej ochrony przyrody*, *Chrońmy Przyrodę Ojczystą*, 43(5–6), 1987.
- Smętkiewicz K. M., *Walory przyrodnicze i krajobrazowe gminy Uniejów* (praca magisterska), Wydział Biologii i Ochrony Środowiska UŁ, Łódź 2010.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Uniejów, Konin 1998.
- Symonides E., *Ochrona przyrody*, Wyd. UW, Warszawa 2007.
- Szata roślinna Polski*, red. W Szafer, K. Zarzycki (2 tomy), PWN, Warszawa 1972.
- Szoszkiewicz J., Denisuk Z., *Warunki glebowe ważniejszych zbiorowisk łąk łęgowych w dolinie środkowego odcinka Warty*, *Roczniki Gleboznawcze*, t. XV, 1965, DOD.
- Świągół Z., Tomaszewska A., Myszkiewicz M., *Program Ochrony Środowiska dla miasta i gminy Uniejów*, 2004.
- Tybura-Nykiel W., *Wykorzystanie różnorodności roślin parku uniejowskiego w edukacji ekologicznej* (praca magisterska), Wydział Biologii i Ochrony Środowiska UŁ, Łódź 2005.
- Uchwała Rady Miejskiej w Uniejowie, Nr XXVIII/153/04 z dn. 30.09.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z dn. 3 grudnia 2004, Nr 317, poz. 2637).
- Uchwała Rady Miejskiej w Uniejowie, Nr XLVII/256/06 z dn. 23.02.2006 r. (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z dn. 13 czerwca 2006, Nr 205, poz. 1621).
- Uniejowskie strony*, red. J. Szymczak, Łódź–Uniejów 2008.
- Wegner M., *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Uniejów na lata 2007–2015*, Uniejów 2009.
- Witosławski P., Michałak-Bim A., *Rzadkie i zagrożone gatunki roślin naczyniowych uroczyiska Wielinin k. Uniejowa*, *Przyroda Polski Środkowej*, 2, 1, 2001.
- Zarządzenie Wojewody Konińskiego Nr 50 z dn. 21.11.1988 (Dz. Urz. Woj. Konińskiego, nr 17, poz. 178).

NATURAL ENVIRONMENT VALUES IN UNIEJÓW MUNICIPALITY – FORMS OF NATURE PROTECTION

Summary

This contribution describes the quality of the natural environment and landscape of Uniejów municipality and the state of their preservation. An extensive stock-taking in respect of nature protection forms was carried out on the territory of this municipality. It identified 9 protected and endangered habitats as listed in Appendix I to the Habitat Directive and 6 nature protection forms, such as Nature 2000 area, protected landscape area or nature monument. Valorisation of the different parts of the municipality resulted in updating the knowledge about its natural and tourist values. Research findings confirm the diversity and attractiveness of the natural environment of this region. It is important to place emphasis on preservation of the existing natural assets and introduction of new forms of nature protection.